SVENSKT NÄRINGSLIV

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se
hanna.sundqvist@regeringskansliet.se

Vår referens/dnr: 2026 - 120

Er referens/dnr: KN2026/01343

2026-10-12

Remissvar

Yttrande över SOU 2026:32 Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Sammanfattning

Svenskt Näringsliv välkomnar regeringens ambition att stärka kommunernas förmåga att attrahera och skapa förutsättningar för investeringar som bidrar till tillväxt, konkurrenskraft och klimatomställning. Utredningen identifierar ett verkligt problem. Stora företagsetableringar och företagsexpansioner kan innebära betydande ekonomiska, organisatoriska och planeringsmässiga utmaningar för enskilda kommuner samtidigt som det kan vara viktigt också ur ett nationellt perspektiv att de genomförs.

Svenskt Näringsliv delar också utredningens övergripande problembild. Förmågan att möjliggöra nya och växande industrietableringar är central för både Sveriges klimatomställning och långsiktiga konkurrenskraft. Investeringar i ny teknik, fossilfri produktion och resurseffektiva lösningar stärker förutsättningarna för tillväxt, produktivitet och export. För att lyckas i konkurrensen med andra länder om dessa investeringar krävs konkurrenskraftiga villkor, effektiva tillståndsprocesser, tillgång till fossilfri energi, fungerande elnät och ändamålsenlig transportinfrastruktur.

Svenskt Näringsliv anser samtidigt att flera av de föreslagna lösningarna behöver motiveras tydligare och avgränsas mer träffsäkert. Frågan vad som avses med en stor investering av nationell betydelse lämnar utredningen till stora delar obesvarad. Eftersom svaret på den frågan också har implikationer för vilken typ av reformer som kan anses motiverade har denna oklarhet också betydelse för vår syn på de enskilda reformförslagen.

Svenskt Näringslivs huvudsakliga synpunkter är:

1. Utredningen definierar inte vad som avses med stora investeringar av nationellt intresse. Det förekommer storleksgränser som är alltför lågt satta för att motivera riktade statliga åtgärder.

2. Vid sidan av investeringsvolymen bör analysen och förslagen i större utsträckning bygga på investeringarnas samhällsekonomiska betydelse och eventuella externa effekter.
3. Förslagen om rådgivning är i huvudsak väl motiverade och angelägna, medan förslag om ekonomiska stöd borde utformas med tydligare kriterier och samhällsekonomisk motivering.
4. Bostads- och kompetensförsörjningen i enskilda kommuner bör som regel inte vara föremål för specifika statliga åtgärder, i synnerhet inte för investeringar som endast är stora ur ett kommunalt perspektiv.
5. Energiförsörjning, elnät, tillståndsprocesser och transportinfrastruktur bör ges större tyngd. I det fortsatta arbetet bör också behovet av snabbare, mer förutsägbara och rättssäkra tillståndsprocesser lyftas fram tydligare.
6. Svenskt Näringsliv tillstyrker en permanent rådgivningsfunktion hos Business Sweden. Funktionen bör kompletteras med en tydlig projektmodell för investeringar av särskild nationell betydelse, såsom ny kärnkraft.

Bakgrund till Svenskt Näringslivs ställningstagande

Svenskt Näringsliv delar utredningens bedömning att stora etableringar kan innebära betydande ekonomiska risker för enskilda kommuner. Kommunerna kan behöva investera i bostäder, kommunal service, utbildning, planering och infrastruktur långt innan investeringen ger ekonomisk avkastning i form av exempelvis ökade skatteintäkter. Detta kan skapa osäkerhet och minska viljan att medverka till stora etableringar. Det kan därför finnas ett behov av att stärka kommunernas förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Svenskt Näringsliv anser samtidigt att utredningen i flera delar saknar en tillräckligt tydlig samhällsekonomisk analys av när och i vilka sammanhang särskilda statliga åtgärder bör sättas in.

Otydlig definition av stora investeringar av nationellt intresse

Ett genomgående problem är att det är oklart vilka investeringar som faktiskt avses. I en undersökning använder utredningen en gräns på 100 miljoner kronor. Mot bakgrund av att näringslivets samlade investeringar uppgick till 1 300 miljarder kronor under år 2025 kan en investering på 100 miljoner kronor knappast anses som stor. Att den skulle vara av nationell betydelse är heller inte särskilt troligt. Samtidigt motiveras problembilden med hänvisning till industrietableringar och expansioner som har omfattande effekter på bostadsmarknad, arbetsmarknad, infrastruktur och kommunal ekonomi. Utredningen hänvisar också explicit till Tillväxtanalys rapport (2025:01) om så kallade gigainvesteringar, där Northvolt är en av de industrietableringar som studerats.

Utredningen förklarar inte varför erfarenheter från potentiellt samhällsomvandlande investeringar kan generaliseras till investeringar i storleksordningen 100 miljoner kronor, dvs. endast en bråkdel av de gigainvesteringar som Tillväxtanalys analyserade i sin rapport. Svenskt Näringsliv vill också påpeka att en investering på 100 miljoner kronor endast uppgår till en promille av de av staten beräknade kostnaderna för ett nytt kärnkraftverk (Fi 2023:F).

Det finns skäl att skilja mellan ordinära investeringar, större investeringar, strategiskt viktiga investeringar, samhällsomvandlande investeringar och extraordinära gigainvesteringar. De samhällsekonomiska argumenten för särskilda statliga insatser är, enligt Svenskt Näringslivs förmenande, generellt sett betydligt starkare för de två sistnämnda kategorierna.

Utredningen använder återkommande begreppet ”viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.” Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att det finns investeringar som är av nationell betydelse. Samtidigt krävs en tydligare analys av vilka egenskaper som gör en investering till ett nationellt intresse. Förutom investeringens storlek bör faktorer som tekniskspridning, säkrad tillgång till el, innovationsspillovers, förstärkt försörjningsberedskap, bidrag till klimatomställningen samt långsiktig konkurrenskraft särskilt beaktas. Särskilda statliga insatser bör primärt riktas till verksamheter där nyttan också tillfaller andra kommuner eller Sverige som helhet och inte endast den berörda kommunen eller det enskilda företaget.

Mindre investeringar bör inte omfattas av specifika stöd

Utredningens oklara gräns för vilka investeringar som ska betraktas som stora och av nationell betydelse öppnar för att investeringar som endast är stora utifrån ett kommunalt perspektiv och inte medför några tydliga fördelar ur ett nationellt perspektiv ska omfattas av förslagen. Denna oklarhet kan bottna i direktivets formulering att ”Det svenska investeringsklimatet behöver fortsatt utvecklas så att hela landet ska kunna attrahera, hantera och dra nytta av stora företagsetableringar och företagsexpansioner.” (SOU 2026:32, sid. 210)

Svenskt Näringsliv anser inte att det är en självklarhet att det är av nationell betydelse att investeringar som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning ska kunna genomföras i alla svenska kommuner. När det gäller samhällsomvandlande investeringar och extraordinära gigainvesteringar räcker det, utifrån ett nationellt intresse och för varje givet fall, att det finns *en* kommun som kan härbärgera en sådan investering. Eftersom sådana investeringar per definition utgör ett nationellt intresse och därför kan medföra förbättringar också för andra kommuner, exempelvis vad gäller elförsörjningen, kan det finnas anledning att rikta ett specifikt nationellt stöd till kommuner som är mottagare av sådana investeringar.

Svenskt Näringsliv bestrider däremot inte att det är ett nationellt intresse att näringslivets förutsättningar att genomföra investeringar bör vara goda i hela landet. Det viktiga utifrån Svenskt Näringslivs utgångspunkt är att investeringar som inte är av nationell betydelse i det avseende som redogörs för ovan inte ska belasta kommuner och företag som inte drar nytta av dem. Svenskt Näringsliv avstyrker därför förslag i utredningen som är ägnade att stötta en grupp av kommuner på bekostnad av andra, exempelvis att studieskulder för personer som väljer att flytta till ett jobb i en viss kommun men inte till en annan ska avskrivas eller att särskilda stöd ska utgå för att trygga bostadsförsörjningen i vissa men inte i andra kommuner. Eftersom exempelvis kompetensförsörjning utgör ett stort tillväxthinder för företag i alla Sveriges kommuner bör staten vara restriktiv med åtgärder som gynnar en kommun på bekostnad av en annan.

Ett bättre alternativ för att både stärka kommunernas incitament att stötta sådana investeringar och lösa bostadsförsörjningen i samband med en etablering eller expansion

vore att avskaffa hyresregleringen, som gör det olönsamt att bygga hyresbostäder i stora delar av landet, och stärka kommunernas incitament att arbeta för tillväxt inom ramarna för det kommunala utjämningssystemet. I utjämningssystemets nuvarande utformning får kommunerna endast behålla en liten del av de skatteintäkter en lyckad etablering eller expansion innebär. Om det i stället för reformer som ger ökat utrymme åt marknadsekonomiska mekanismer byggs upp ett nationellt stödsystem för att vid olika tillfällen prioritera investeringar och expansion i vissa kommuner men inte i andra kan det växa fram en komplex struktur som innebär minskad transparens och ökad osäkerhet vid företagens investeringsbeslut.

Tillståndsprocesser, transporter och målkonflikter

Klimatomställningen kräver ny elproduktion, nya elnät, gruvor, industrier och transportlösningar. Samtidigt finns viktiga intressen kopplade till biologisk mångfald, naturvärden och naturkapital. Svenskt Näringsliv vill med anledning av det peka på vikten av väl fungerande tillståndsprocesser och förmågan att hantera målkonflikter. Stora investeringar påverkas ofta av flera processer samtidigt, däribland miljöprövningar, vattenverksamhet, nätkoncessioner, fysisk planering samt bygglov.

Svenskt Näringsliv anser att de målkonflikter som då riskerar att uppstå måste hanteras genom tydliga avvägningar snarare än genom parallella processer där olika samhällsmål behandlas isolerat från varandra. Bristande samordning mellan processerna kan också leda till betydande förseningar. Förutsägbara regler och effektiva prövningar är centrala även i dessa frågor.

Nya industriområden skapar också möjligheter att planera energi-, material-, vatten- och transportflöden mer effektivt. Planering och regelverk bör underlätta restvärmeutnyttjande, vattenåteranvändning, industriell symbios, användning av biprodukter samt cirkulära materialflöden. Det offentliga bör inte styra företagens affärsmodeller men bör skapa förutsättningar för effektiva och resurseffektiva lösningar. Om staten kan bidra till att höja kommunernas förmåga att genomföra detta arbete ställer sig Svenskt Näringsliv positivt till det, samtidigt som staten också kan göra mycket för att förbättra sina egna processer.

För industrin räcker det inte att kunna producera. Insatsvaror, arbetskraft och färdiga produkter måste kunna transporteras effektivt. Svenskt Näringsliv välkomnar därför att utredningen uppmärksammar infrastrukturbehoven kring större etableringar. Samtidigt bör större vikt läggas vid kapacitet, tillförlitlighet, underhåll, internationell tillgänglighet samt näringslivets faktiska transportbehov.

Energiförsörjning och elnät bör ges större tyngd

Tillgång till fossilfri el och nätkapacitet är i många fall avgörande för om investeringar kan genomföras. Sverige behöver bättre förutsättningar för kommuner att ta emot investeringar som är viktiga för elektrifieringen och en robust energiförsörjning. De problem som uppmärksammas av utredningen, dvs. att investeringar fördröjs eller inte genomförs eftersom kommunernas kostnader ofta uppstår innan nyttorna i form av skatteunderlag och utveckling kan realiseras, gäller i hög grad ny kärnkraft. Kärnkraftsutbyggnad är beroende av lokalisering, kommunal medverkan i flera processer, elnätsanslutning, bostäder, kompetens och lokal förankring. Mot bakgrund av den centrala betydelse kärnkraft spelar för en stabil elförsörjning finns det anledning att rikta speciell uppmärksamhet mot de utmaningar som

kommuner som tar emot investeringar i ny kärnkraft ställs inför. I kommentarerna till utredningens förslag preciseras hur Svenskt Näringsliv anser att det bör ske.

Synpunkter på utredningens förslag

Inrätta en statlig projektmodell för strategiska investeringar av nationell betydelse

Svenskt Näringsliv tillstyrker införandet av en permanent rådgivningsfunktion hos Business Sweden. Funktionen föreslås fungera både som erfarenhetsbank och som stöd till kommuner som vill attrahera och ta emot stora investeringar. Uppdraget bör emellertid avgränsas tydligt. Funktionen bör främst sprida kunskap, bidra till samordning, samla erfarenheter och underlätta kontakter mellan offentliga aktörer. Den bör inte utvecklas till ett system för selektiv prioritering mellan enskilda företag, investeringar eller kommuner.

Funktionen bör också kompletteras med en tydlig projektmodell för investeringar av särskild nationell betydelse, såsom ny kärnkraft. En sådan modell skulle kunna utformas på så sätt att en statlig samordnare utses för varje kvalificerat projekt, att berörda myndigheter får bindande uppdrag att medverka i processen, att kommunen får en samlad statlig kontaktpunkt, att en gemensam genomförandeplan tas fram för planering, tillstånd, nät, transporter, bostäder, kompetens och beredskap samt att tidsplaner, ansvar, finansiering och eskaleringsvägar tydliggörs i ett tidigt skede. Utredningen pekar själv på behovet av tydliga regeringsuppdrag till berörda myndigheter för att rådgivningen ska fungera.

Stärk och differentiera incitamentspengen

Svenskt Näringsliv har förståelse för att vissa kommuner kan möta betydande kostnader i samband med stora etableringar och tillstyrker därför att en riktad incitamentspeng införs. Vid allokering av incitamentspengen bör särskild vikt läggas vid nationell betydelse, positiva externa effekter och faktisk kommunal riskexponering. Det bör också säkerställas att bidraget inte används för att finansiera kostnader som normalt ingår i kommunernas ordinarie ansvar.

Hänsyn behöver också tas till att de största projekten sträcker sig över längre tidshorisonter. Stödet bör därför kunna vara flerårigt, förutsägbart och möjligt att använda även för förberedande arbete före ett slutligt investeringsbeslut. Stödet bör uttryckligen kunna finansiera kommunal plan- och miljökompetens, handläggnings- och samordningskapacitet, tidig plats- och beredskapsplanering, samråd och lokal dialog samt regional samverkan när bostäder, arbetskraft och infrastruktur berör flera kommuner. Det ligger i linje med utredningens identifierade användningsområden för incitamentspengen.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag att inte införa en statlig kreditgaranti

Bostadsrelaterade stöd bör användas med försiktighet

Utredningen innehåller förslag om bostadsrelaterade stöd i etablerings- och omställningskommuner. Svenskt Näringsliv delar uppfattningen att bostadsförsörjningen ofta är en avgörande faktor vid större etableringar. Samtidigt bör riktade bostadssubventioner användas med försiktighet. Sådana stöd riskerar att snedvrida investeringsbeslut, påverka lokaliseringsbeslut och skapa skillnader mellan olika geografiska områden. Om stöd införs bör de vara tydligt tidsbegränsade och motiverade av exceptionella omständigheter. De bör

inte gynna investeringar i en kommun på bekostnad av en annan utan att det finns aspekter av nationell betydelse att ta hänsyn till.

Staten ska bära nationella infrastruktur- och kostnadsrisker

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om tillväxtpott. Svenskt Näringsliv vill samtidigt påpeka att den näringslivspott som rapporten hänvisar till redan i dag används för investeringar av särskild vikt för näringslivet. Om ett nytt öronmärkt anslag införs i den nationella transportinfrastrukturplanen ökar risken för en suboptimering av resurserna, dvs. att investeringar som ger hög samhällsekonomisk nytta inte prioriteras tillräckligt högt. Om regeringen väljer att införa en tillväxtpott bör den tidigast kunna genomföras i nästa nationella plan, som beslutas omkring år 2030. Det ger Trafikverket tid att utreda och lämna förslag till regeringen om hur stor del av nästa budget som ska gå till en tillväxtpott.

För kärnkraft bör regeringen dessutom säkerställa att kommuner inte behöver ta kostnadsrisk för statlig transportinfrastruktur, transmissionsnätets förstärkningar eller åtgärder som följer av nationella beredskapskrav. Tillväxtpotten bör därför kompletteras med en särskild prövningsmöjlighet för strategiska projekt, där staten kan finansiera eller medfinansiera nödvändig anslutande infrastruktur efter en samlad samhällsekonomisk bedömning. Att nätanslutning av nya reaktorer kan kräva Svenska kraftnäts utredningar och nätförstärkningar visar varför detta måste planeras parallellt med lokaliserings- och tillståndsprocessen.

Vad gäller frågan om ansvarsfördelning vid medfinansiering av transportinfrastruktur ställer sig Svenskt Näringsliv positivt till att frågan utreds vidare. Vid medfinansiering är det idag oklart vad som gäller vid fördyringar. Med anledning av det skriver utredningen (s. 142) att: ”Trafikverket bör också analysera lämplig utformning av en modell där Trafikverket ska stå för eventuella fördyringar som sker efter att avtalen ingåtts i medfinansierings- och förskotteringsprojekt, om det inte är uppenbart att fördyringen beror på motpartens agerande.”

Det bör emellertid beaktas att fördyringar kan ske av olika orsaker utanför parternas kontroll. För Svenskt Näringsliv är det av stor vikt att risken inte förskjuts till staten i alltför hög utsträckning eftersom det då finns en risk att andra projekt inom den nationella transportinfrastrukturplanen påverkas. Det skulle i sin tur innebära en risk för att stora företagsetableringar och expansioner i andra kommuner än den eller dem där fördyringar har uppstått äventyras.

Åtgärder för kompetensförsörjning får inte vara snedvridande

Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget om flyttbidrag till privatpersoner som det nu ser ut. Om förslaget genomförs bör det omfatta hela landet. Det skulle kunna öka den geografiska rörligheten vilket kan förbättra matchningen på arbetsmarknaden och därmed också stärka tillväxtförutsättningarna.

Som konstateras i utredningen har Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta fram förslag på ett flyttbidrag till privatpersoner som kan få fast anställning på annan ort. Accelerationskontoret menar att denna möjlighet ska riktas till personer som flyttar till etablerings- och expansionskommuner. Eftersom utredningen inte avgränsar denna grupp av kommuner på ett tillfredsställande sätt finns det en risk att flyttbidrag gynnar kommuner som är mottagare av investeringar som är stora endast ur den enskilda kommunens perspektiv och saknar

nationell betydelse. Det skulle i så fall snedvrida konkurrensen om arbetskraft, vilket i sin tur skulle innebära försämrade tillväxtförutsättningar för landet som helhet.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om att genomföra det förslag som Yrkesvuxutredningen lämnade om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner.

Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget om att tillsätta en utredning om nedsättning av studieskulder för personer som bor och är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar och -expansioner. Oklarheten om vad som avses med stora investeringar av nationell betydelse och att hela landet ska kunna ta emot sådana investeringar innebär att ett sådant förslag öppnar för nedskrivningar av studieskulder på bred front. Sverige har redan ett generöst system för studiefinansiering och Svenskt Näringsliv ser ingen anledning att individer, företag och kommuner ska behandlas på olika sätt i detta avseende. Ett sådant förslag skulle också snedvrida konkurrensen om arbetskraft mellan olika kommuner. Företag och offentlig sektor i de delar av landet som inte tar emot etableringar eller expansioner som klassificeras som stora skulle då få svårare att konkurrera om personal. Tillsammans med andra förslag som riktar sig till privatpersoner skulle det ge en osund snedvridning av kompetenstillgången med risk för negativa konsekvenser för de nationella tillväxtförutsättningarna.

Anders Bornefalk
Ekonom

Jonas Frycklund
Biträdande chefsekonom